

Ved foten av Stølsheimen:

***RESTAURERING OG BEVARING AV
BUFØRINGSVEGEN TIL YKSENDALSTØLEN –
prosjektplan og søknad til Bygdeutviklingsutvalet
om bidrag***

Yksendalen gard sett frå utkikkspunktet Kvile på stølsstien.

Tilrettelagt av Stølsvegen Venelag
Fagleg ansvarleg: STIBYGGJAREN AS Geirr Vetti

Restaurering og bevaring av buføringsvegen til Yksendalstølen

Saka gjeld: Stølsvegen Venelag søker med dette Vaksdal kommune om kr. 250.000,- i bygdeutviklingsmidlar til prosjektet.

Arbeidet med prosjektet starta i 2017, og vi vonar å komma i gang med utbetringa våren 2021. Intensjon og motivasjon har heile tida vore at prosjektet skal finansierast med eksterne midlar i tillegg til eigeninnsatsen; prosjektet er eit løft for fellesskapet, der fysisk aktivitet og folkehelse er i fokus.

Budsjettet er på 2.500.000,- og vi har til no løyvingar på 1.525.000,- Mellom anna er vi tildelt 1.000.000,- i spelemidlar. Vi håpar at dette prosjektet, som er det første i sitt slag i Vaksdal kommune, kan føra til at fleire kan blir inspirert til å setja i gong tilsvarende arbeid, til glede og nytte for ålmenta.

Prosjektet er bærekraftig og nyttar berre naturleg material- tørrmurt naturstein- og naturinngrepa er minimale. Rehabilitering sti vil ligga der i uoverskueleg framtid.

Om søkjar: Stølsvegen Venelag (org. nr 819407592) er eit frivillig lag som skal arbeida for eit aktivt, allsidig og naturvennleg friluftsliv. Laget skal ta vare på lokal kultursoge og naturgrunnlag, fremja rekreasjon og folkehelse, og er bygt på frivillig innsats.

Som eitt tiltak for å nå desse målsetjingane vil Stølsvegen Venelag restaurere og istandsetje kulturminnet stølsvegen/buføringsvegen frå Yksendalen til Yksendalstølen i samråd og samarbeide med grunneigarane og andre relevante samarbeidspartnarar.

Mål:

- Å restaurere og bevare kulturminnet buføringsvegen/stølsstien til Yksendalstølen for notid og framtid
- Å legge til rette for ålmenta og auke talet på vandrarar som er fysisk aktive og går i fjellet ved at stien blir istandsett.
- Å gjera denne innfallsporten til Stølsheimen meir tilgjengeleg, både for dei som vil gå turen til stølen og for dei som vil ta turen vidare innover til andre stølar og gardar i Eksingedalen, og/eller til DNT sitt løypenett og overnattingshytter i Stølsheimen.
- Å gjera vegen brukande for dyr- både til buføring av t.d. sau og kjøvjing med hest

Bakgrunn: Yksendalen er ein sidedal til Eksingedalen i Vaksdal kommune og ligg ved foten av Stølsheimen. Stien starter i tunet i Yksendalen (475 m.o.h.) og går til Yksendalstølen. (686 m.o.h.) Stien går også vidare innover frå stølen, då for det meste som umerka dyretråkk. Herifrå kan ein gå inn i Norddalen og inn på T-merka sti og hytter i Stølsheimen. Ein kan også gå til Skjerjavasshovden som er det høgaste fjellet i Vaksdal kommune med sine 1264 m.o.h. Ein kan også gå over til andre gardar og stølar i Eksingedalen, eller t.d. Blånipa (lokalt kalt Nesheimsnipa) som også fint kan nåast frå Yksendalstølen. Blånipa er ein varda topp på ca 1000 moh med bok der ein kan registrere seg. Ein kan med andre ord gå rundturar/dagsturar til ei rekke andre gardar og stølar i Eksingedalen, og til DNT-merka stiar og overnattingshytter, med utgangspunkt frå Yksendalen.

Vandring er eit satsingsområde både nasjonalt og lokalt - for reiseliv og folkehelse. Fysisk aktivitet fremjar helse og gjev glede, naturopplevingar og overskot for folk i alle aldrar. I Eksingedalen er det m.a. for få barn og unge til å etablere fotballag og klubbar, og å bruke det vi har rundt oss – den flotte naturen- er desto viktigare.

Stien til stølen er merka, og turen til Yksendalstølen er ein del av den årlege «Stølatrimmen» til Eksingedalen Idrettslag, og rundt 200-300 personar tek turen kvart år. Målet er at langt fleire enn i dag skal få glede av turen til stølen og også vidare innover i dette vakre området, med dei flotte kultur- og naturopplevingane dette gir.

Stien har blitt brukt av folk og dyr i fleire hundre år for å buføra til stølen og er på mange måtar eit monument over tidlegare generasjonars slit og kamp for tilværet. Landskapet er vakkert og dramatisk frå naturen si side, med kulturlandskap og kulturminne frå det tradisjonelle utmarksbaserte jordbruket. Stien er i dag prega av stor slitasje. På deler av stien er det vanskeleg å føta seg. Der er store utfordringar med bekker og vass-sig i stien, sjå bilete. Stien er framleis brukt som buføringsveg, og på grunn av at den er blitt mykje utvaska går både folk og dyr fleire stader på utsida av stien, noko som fører til at torva glir av stein og berg, og stien vert sleip og glatt og etterkvart altfor brei. På garden er det hestar som blir brukt til kløvjing opp til stølen, men dette er etterkvart blitt svært vanskeleg grunna dette.

Stølsvegen og området rundt Yksendalstølen er eitt av få område i dalen som ikkje er berørt av den omfattande kraftutbygginga som har føregått i nyare tid. Yksendalen bygde eige, lite gardskraftverk rundt 1940, og det var i drift heilt fram til 70-talet. Stølsvatna vart demde opp på gamlemåten med torv og stein for å skaffa vatn til kraftverk, kvernhus og slipestein, og fleire av desse demningane er tatt vare på. Den eine demningen er ein del av stølsstien, og må rehabiliterast. Stølsstien fører også inn til dei andre vatna som er demt opp med torv og stein.

Der er også mange andre kulturminne som ligg langs stien; til dømes motorhuset («Kvilebu») som innheld maskina som dreiv den 500 meter lange løypestrengen frå Kvile (på stølsstien) til Yksendalen. Løypeatrengen vart mellom anna brukt til å frakte heim ost og rømme. Der var også fleire kortare løypestrenger i området der stien går som vart brukt til å frakte høyet heim frå utmarksslåttene. Motorhuset var til nedfalls, men er no restaurert ved hjelp av mange dugnadstimar, kostnader dekkja av grunneigar og økonomisk bidrag frå kommunen. Løypestreng skal etablerast på nytt.

Det tar om lag ein time å gå frå Yksendalen til stølen, og avstanden er knapt 3 km. Frå stølen er det ein liten dagstur å gå fram til T-merka løype i Kvanndalen, og då er ein i DNT- merka løypenett i Stølsheimen. Det første stykket (fram til stølen) er ein av dei mest krevjande etappane, då der til dels er svært ulendt og bratt. Det er denne strekkja trinn 1 gjeld.

Budsjett: Kostnadsoverslag for første etappe er kr. 2.500.000,-.

Stølsvegen Venelag har som mål å fullfinansiere prosjektet med eksterne midlar og eigeninnsats. Dugnadstimane (jfr vedlegg) er i hovudsak knytta til førebuingar før arbeidet kan starta, medan arbeidet med søknadsskriving, prosjektering m.m., og oppfølging av arbeidet undervegs kjem i tillegg. Dette er estimert til å utgjere minimum 500 timar.

Budsjett/ kostnadsoverslag trinn 1		
Budsjett STIBYGGJAREN AS inkl. mva; jfr vedl	2 442 000	
Uføreset	58 000	
Sum kostnader	2 500 000	
Budsjett august 2020		
DNT/Kulturdept, spelemidler	1 000 000	Tildelt
Olav Thon stiftelsen	400 000	Tildelt
Sparebanken Vest	75 000	Tildelt
BKK	50 000	Tildelt
Kulturminnefondet	375 000	Søkt, svar i aug
Gjensidigestiftelsen	300 000	Søker sep -20
Dugnad	50 000	Jfr. vedlegg
Bygdeutviklingsmidlar Vaksdal kommune	250 000	
Sum inndekning	2 500 000	

Yksendalstølen 2020

Arbeidet

Utbetring av stien vil bli utført av STIBYGGJAREN AS Geirr Vetti, som har lang erfaring med utbetring av stier. Kontraktør/entreprenør vil organisere og følge opp arbeid som vert gjennomført av sherpaer frå Nepal. Det vil bli brukt lokal stein som naturleg finst i terrenget; noko stein må tilflygast med helikopter då den ligg eit stykke unna stien. Vi ynskjer ikkje å tilføre nye steintypar som ikkje er naturleg i området. Det må nyttast helikopter for transport av stein til depo-plassar.

Utføringa av arbeidet skal ta omsyn til terreng og det skal ikkje nyttast materiale som er skjemmande og som ikkje er naturleg. Bruk av lokal stein er eit viktig element i dette arbeidet. Der det er mulig vil prosjektet legge til rette for kvileplassar.

Grunneigar har tilrettelagt for vandrarar og besøkjande med opparbeidd parkeringsplass og toalett/dusjanlegg som er tilgjengeleg ved starten av stien.

Målet er å få restaurert/ utbetra stien heilt fram til stølshusa, delt i to etappar:

1) Yksendalen-Kvile i 2021 og 2) Kvile- Stølen i 2022. NB: Trinn to er vesentleg mindre omfattande enn trinn ein.

Første etappe er planlagt frå tunet i Yksendalen til Geitabotn og vidare til Kvile (636 m.o.h.). Dette er ein strekning på om lag 600 meter i til dels svært bratt terreng.

På store deler av stien frå Yksendalen til Kvile må trapper og steg rehabiliteras. Det må steinsetjast og etablerast nye trapper der stien har glidd ut, og vatnet må leiast bort frå stien. Dette vil bli gjort med trapper i stein samt tilrettelegging av kvileplassar.

Deler av stien er vanskeleg å gå. Biletet er frå det brattaste partiet opp til Kvile

Dette er eit parti av stien, frå det brattaste partiet under Kvile. Bilete teke mai-2020. Når det er mykje nedbør vert stien til ei elv og gjer det nesten umogeleg å føta seg. Her er den opphævelege stien så godt som heilt iutvaska.

Krevjande parti (rett under Kvile), også her har trappetrinna glidd ut.

Dette partiet er ved inngangen til Hamrane, om lag 200 meter frå starten av stien. Her har også mykje vass-sig vaska ut deler av stien og trappene har glidd ut.

Organisering: Stølsvegen Venelag står ansvarleg for prosjektet, i samarbeid med grunneigarane. Det er inngått grunneigaravtale som er tinglyst. STIBYGGJAREN AS Geirr Vetti er fagleg ansvarleg.

Markedsføring Prosjektet har oppretta Facebook-side:
<https://www.facebook.com/stolsvegenvenelag>

Når vi er klare til å starte arbeidet vil lokalpressa bli kontakta, og prosjektet vil også bli gjort kjent på www.eksingedalen.no. Det er kjøpt eit domene for www.yksendalen.no som vil bli aktivert når vi er gang. Bergen Turlag vil legge lenker til denne ruta på sine nettsider ved avslutning av prosjektet. Avdeling Vaksdal turlag er også ein naturleg samarbeidspartnar.

Risiko i prosjektet:

Det er ein risiko at vi ikkje får fullfinansiert prosjektet. Det er også ein risiko at prosjektet kan bli forseinka dersom koronakrisa vedvarer utover våren 2021. Det er vanskeleg å sjå nokon reell risiko ved fullført prosjekt. Tvert imot ser vi fram til mange positive ringverknader.

Framdriftsplan:

Sommar/haust 2020: Fortsetje arbeidet med å skaffe fullfinansiering til prosjektet.

Målet er å ha oppnådd full ekstern finansiering ved utgangen av året.

Fortsetje å ha kontakt med relevante samarbeidspartnarar.

Vaksdal kommune og Vestland fylkeskommune er orientert om planane, og støttar prosjektet. Prosjektet er registrert i Anleggsregisteret. Eksingedalen Idrettslag, Vaksdal Turlag og Eksingedalen Bygdaråd er orientert om planane og støttar prosjektet. Nødvendige løyve/ godkjenningar er på plass.

Vår 2021: Fortsetje arbeidet med finansiering dersom dette ikkje er på plass i løpet av 2020. Oppstart etappe 1 i overgangen mai/juni så snart snøen er borte. Søkje midlar til etappe 2.

Sommar/haust 2021: Det blir sett opp 6-8 skilt langs stien med historie/bilete frå stølsdrift og gardsarbeid. I tillegg blir det sett opp nye retningsskilt. Me vil også sjå på moglegheitene for vidare merking av stiar frå Yksendalstølen.

Vår 2022: Oppstart etappe 2, ferdigstilling hausten 2022. NB: Denne delen er vesentleg mindre omfattande enn etappe 1.

Andre relevante opplysningar: I Yksendalen er det to husstandar: Yksendalen fjellgard som er i aktiv drift med sauehald, og ein eigedom i tillegg som ikkje har gardsdrift. Der har dei siste 12-14 åra vore stor utviklings- og utbyggingsaktivitet, med restaurering av gamle og falleferdige hus og bygging av fleire nye bygg, alt frå nye driftsbygningar til nyoppsetjing av kårhus. I tillegg er det gjort eit stort arbeid med å lage ny tilkomstveg frå hovudvegen; og nydyrking og tilrettelegging av innmark. Det er stor gjennomføringsevne hos eigarane.

Restaurering av «Gamleløa» i klyngetunet i Yksendalen (ved inngangen til stølsstien) med etablering av gardsmuseum, møte/konferanserom, sanitærrom, matservering er under planlegging. Kulturminnefondet har løyvd sikringsmidlar for å sikre at løa kan tôle nokre vintrar til før full rehabilitering, og sikringsarbeidet er gjennomført.

Innovasjon Norge har finansiert eit forprosjekt for gardsturisme i Yksendalen. Forprosjektet er gjennomført etter planen og avslutta oktober 2019. Planen er oppstart byggearbeid i 2021. Det er to gamle våningshus frå rundt 1860 i tunet som er rehabilitert (det eine er framleis under arbeid), og etter planen vil det bli 18-20 overnattingsplassar til saman når rehabiliteringsperioden er over. Saman med ein trygg og tilgjengeleg sti til fjells vil dette utgjere ein fin heilskap og eit godt og aktivt tilbod til lokale folk, turistar frå inn- og utland og andre besøkjande. Dette vil også styrke bruken av stien som innfallsport til Stølsheimen.

Vi vonar på positivt svar på søknaden!

Yksendalen, august 2020

Stølsvegen Venelag
v/Britt Eide, Leiar

Vedlegg:

- Vedtekter for Stølsvegen Venelag
- Tinglyst grunneigaravtale
- Kostnadsoverslag STIBYGGJAREN AS
- Drifts- og vedlikehaldsplan
- Dokumentasjon på dugnad
- Uttale frå Vaksdal kommune (skrive ifb med søknad til Kulturminnefondet)
- Kart
- «*Nepalske sherpaer og en gammel fjellbonde står for Norges beste arkitektur*»
Arkitekt Gaute Brochmann, Morgenbladet